

4.5 Pleie og omsorg (VO nr. 40)

4.5.1 Innledning

Kommunene har ansvaret for tjenestetilbudet til alle mennesker med behov for helse- og omsorgstjenester. Dette er hjemlet i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. som trådte i kraft 1.1.2012. Brukernes rettigheter følger av pasient- og brukerrettighetsloven.

Virksomhetsområde 40 Pleie og omsorg er delt inn i 3 omsorgsdistrikter og 5 spesialenheter:

Omsorgsdistrikter:

Moelv
Nes
Brumunddal

Spesialenheter:

Ringsaker avlastningssenter
Demensenheten
Ringsaker AO-senter
Psykisk helse og rustjenester
Kommunalmedisinsk senter (KMS)

Strategi for helse- og omsorgstjenestene

Kommunestyret vedtok i k.sak 48/2012 *Forebygging og mestring – overordnet strategi for helse- og omsorgstjenestene i Ringsaker 2012-2022*. Strategien er revidert for siste del av strategiperioden 2018-2022, jf. f.sak 122/2018. Strategien skisserer mål og veivalg for å sikre at kommunen fortsatt kan tilby effektive og målrettede tjenester til brukerne, og sikre god styring med ressursbruken.

Helse- og omsorgstjenestene i Ringsaker utvikles i tråd med følgende målsetting:

Ringsaker kommune skal tenke «helse i alt». Helse- og omsorgstjenestene i Ringsaker skal innrettes slik at flest mulig klarer seg selv lengst mulig, og har høyest mulig mestring av eget liv fra fødsel til slutten av livet. Helse- og omsorgstjenesten skal bidra til at den som får en funksjonssvikt, fortsatt mestrer sin tilværelse og opplever trygghet. Hovedstrategien for helse og omsorg er: Forebygging og mestring.

Strategien har et langsiktig og helhetlig siktemål, og inneholder en rekke tiltak innenfor flere områder. I økonomiplanperioden arbeides det derfor langs følgende fire hovedlinjer:

1. *Holdninger, ledelse og kompetanse*: Arbeide med kontinuerlig holdningsarbeid i hele tjenesten. Forventningsavklaringer og omdømmebygging blant innbyggere og brukere. Fortsette utviklingen av gode ledere i tjenesten, samt utarbeide strategisk kompetanse- og rekrutteringsplan.
2. *Forvaltning, kvalitet og ressursstyring*: Forbedre forvaltningspraksis, internkontroll og etablere systematisk kvalitetsforbedringsarbeid i alle deler av tjenesten.
3. *Samhandling, forebygging og mestring*: Videreutvikle helhetlige tjenester som sikrer god samhandling, forebygging og mestring for brukere som bor hjemme og på institusjon, foreta nødvendige organisatoriske tilpasninger av tjenestene, inkludert innføring av heltidsvalget. Iverksette tiltak for økt samarbeid med pårørende og frivillige.
4. *Ny teknologi*: Utvikle og utvide bruken av IKT. Ta i bruk omsorgsteknologi som effektiviserer tjenestene og hjelper brukerne til mest mulig selvstendighet.

De valgte strategiområdene har blitt forsterket av statlige føringer, bl.a. St. meld. 29 (2012-2013) *Morgendagens omsorg* (omsorgsplan 2020), St. meld. 26 (2014-2015) *Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet* og St. meld. 15 (2017-2018) *Leve hele livet*.

- Morgendagens omsorg må preges av økt innovasjon.
- Omsorgstjenesten må i større grad ta i bruk brukernes egne ressurser.

- Det må tilrettelegges for utvidet samarbeid med pårørende, frivillige, ideelle og private tjenesteleverandører, samt brukermedvirkning på alle nivå.
- Omsorgstjenestene må foreta en faglig omlegging, med økt vekt på tidlig innsats, hverdagsrehabilitering og nettverksarbeid. Tverrfaglig samarbeid og arbeid i team skal prege tjenestene.
- Bedre pasientsikkerhet og kvalitet ved blant annet systematisk forbedringsarbeid og bruk av digitale verktøy for brukere og ansatte.
- Morgendagens omsorgsomgivelser skal utvikles gjennom økt bruk av velferdsteknologi. Det må arbeides for fornyelse, bygging og utvikling av framtidens sykehjem og omsorgsboliger. Lokalt næringsliv skal være samarbeidspartnere.
- Tiltak som bidrar til et aldersvennlig Norge, innovative løsninger knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene.

I budsjett 2019 er Pleie og omsorg ett av satsningsområdene, og styrkes med til sammen 17,2 mill. kroner. Det er en betydelig styrking av hjemmetjenester, samtidig som tjenester for personer med funksjonshemming og aktivitetstilbudet til hjemmeboende demente er styrket. Driftsbudsjettet tilknyttet ordningen for brukerstyrte personlige assistenter er også styrket. Det innføres langturnus for å håndtere heltidsvalget, derfor styrkes enkeltenheter med til sammen kr 417.000 på grunn av økningen i antall årsverk.

Det generelle kuttet på 0,5 % av netto driftsramme, tilsvarende 2,894 mill. kroner, er fjernet i budsjettet for 2019. Det foretas ingen kutt i pleie- og omsorgstjenesten. I stedet er det innarbeidet en omlegging av transportordningen av brukere til og fra AO-senteret, som anslås å gi en innsparing på 1,0 mill. kroner.

Innen Pleie og omsorg har det vært et stadig økende behov for hjemmetjenester. Det har vært en betydelig økning i antall brukere av hjemmetjenester de siste fem årene. Samtidig opplever hjemmetjenesten at brukerne er mer krevende, blant annet fordi de skrives ut tidligere fra sykehusene. Flere pasienter er også alvorlig syke og døende i hjemmet. Det er ikke bare en økning i antall slike pasienter, men de krever også hyppigere tilsyn. I enkelte områder av kommunen er det store avstander, slik at dette er veldig tidkrevende. For å håndtere dette har omsorgsdistrikt Moelv og Brumunddal fast leid inn ekstra personell. I budsjett 2019 styrkes derfor disse enhetene med 2,4 mill. kroner, tilsvarende 3,6 årsverk.

Demensomsorgen i Ringsaker kommune styrkes med 1 mill. kroner ved at det skal opprettes nye dagaktivitetsplasser for hjemmeboende personer med demens. Dette for å kunne skape mestring for den enkelte og gi avlastning for pårørende, slik at personer med demens kan bo hjemme så lenge som mulig.

Omsorgsdistrikt Nes styrkes med 13,1 mill. kroner i budsjett 2019 i forbindelse med opprettelsen av bofellesskapet for mennesker med funksjonshemming i Byporten sør i Brumunddal. Ringsaker kommune har tilvisningsrett på seks leiligheter i leilighetskomplekset, og i disse leilighetene vil det flytte inn relativt unge mennesker. Planprosessen har vært unik i norsk sammenheng, hvor Ringsaker kommune har samarbeidet tett med den private utbyggeren og Husbanken om tilpasning av leilighetene til brukergruppen.

Siden Ringsaker kommune overtok ordningen for brukerstyrte personlige assistenter i slutten av 2013 har det vært en økning fra 11 til 19 brukere, og antall vedtakstimer som ytes i uka har økt med 100 %. Driftsbudsjettet til ordningen styrkes derfor med kr 253.000 i budsjett 2019.

For å komme framtidens behov i møte er det etablert trådløst nett på alle sykehjemmene, og det er etablert ny sentral TV-løsning. Budsjettet er styrket med 1,0 mill. kroner. Ringsaker AO-senter er styrket med kr 300.000 til å dekke økte husleieutgifter ved flytting av AO-senteret i Brumunddal, kr 600.000 på årsbasis.

4.5.2 Oversiktstabeller

Tabell 4.5.2.1 Personalressurser (årsverk)

	31.12.2017	Budsjett 2018	Forslag 2019	Forslag 2020	Forslag 2021	Forslag 2022
401 Omsorgsdistrikt Moelv	162,92	162,92	160,14	160,14	160,14	160,14
405 Omsorgsdistrikt Nes	302,22	359,92	376,42	377,32	377,92	377,92
407 Omsorgsdistrikt Br.dal	199,51	199,51	197,32	197,32	197,32	197,32
420 Ringsaker avlastningssenter	26,55	26,55	26,25	26,25	26,25	26,25
422 Demensenheten	65,76	69,46	70,46	70,46	70,46	70,46
423 Ringsaker AO-senter	28,79	28,79	30,49	30,49	30,49	30,49
424 Psykisk helse og rustjenester	46,85	46,85	44,85	44,85	44,85	44,85
425 Kommunalmedisinsk senter	47,68	47,68	47,64	47,64	47,64	47,64
Sum årsverk VO 40	880,28	941,68	953,57	954,47	955,07	955,07

De ulike enhetene innen VO 40 Pleie og omsorg har overført til sammen 14,13 årsverk til den nye enheten for tjenestetildeling og samordning i løpet av 2018 og i budsjett 2019. Andre årsverksendringer kommenteres nedenfor.

Omsorgsdistrikt Moelv har til sammen hatt en reduksjon på 2,78 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019 på grunn av overføring av årsverk. Innen BPA-ordningen har det vært en økning på 1,7 årsverk som følge av økte vedtakstimer. Samtidig styrkes enheten med 1,8 årsverk helsefagarbeider innen hjemmetjenesten. Det inndras 2,28 årsverk helsefagarbeider som har blitt brukt i en vikarpool og 1 årsverk sykepleier 1.

Omsorgsdistrikt Nes har en økning på 16,5 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019. I forbindelse med etableringen av det nye bofellesskapet for mennesker med funksjonshemming i Byporten sør i Brumunddal opprettes det 15,6 årsverk helsefagarbeider, 2 årsverk vernepleier og 1 årsverk sykepleier. Gjennom arbeidet med heltidsvalget innføres det langvakter på helg. Erfaringene er at turnusene får tilnærmet kun heltidsstillinger, og bare noen få deltidstillinger hvor hoveddelen er nattstillinger. Tilpassingen av vakter for å oppnå heltidsstillinger gjør at turnusene trenger 0,3 årsverk mer enn opprinnelig turnus. Enheten styrkes med 0,9 årsverk for å kunne innføre langvakter på helg ved tre bofellesskap.

Omsorgsdistrikt Brumunddal overfører 4,5 årsverk til ny Enhet for tjenestetildeling og samordning, og har i sum en reduksjon på 2,19 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019. Enheten har brukere med behov for spesielt tilrettelagte tjenester, og det er opprettet 0,5 årsverk nattevakt for en av disse brukerne. For å styrke hjemmetjenesten er det opprettet 1,8 årsverk helsefagarbeider.

Ringsaker avlastningssenter har en reduksjon på 0,3 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019 på grunn av overføringen til enheten for tjenestetildeling og samordning. Demensenheten har utfordringer med sykepleierdekningen ved to av avdelingene og styrkes med 1 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019. Dette dekkes innenfor enhetens egen budsjetttramme ved reduserte lønnsutgifter til bakvakter og ekstra innleie, samt økte brukerbetaling. Ringsaker AO-senter har en økning på 1,7 årsverk fra budsjett 2018 til budsjett 2019. Det opprettes 2 årsverk ved AO-senteret for å håndtere transport av brukere. Psykisk helse og rustjenester har i løpet av 2018 avgitt 2 årsverk til ny enhet for tjenestetildeling og samordning. Kommunalmedisinsk senter opprettet ved 1. tertial

2018 1 årsverk rådgiver ved frisklivssentralen og avgir 1 årsverk til Enhet for tjenestetildeling og samordning, derfor er antall årsverk uforandret fra 2018 til 2019.

Økningen på til sammen 11,89 årsverk innenfor VO 40 Pleie og omsorg innebærer en styrking av den faste bemanningen. Dette er et viktig og nødvendig grep for å møte morgendagens omsorgsutfordringer. Det legges opp til at nye deltidsårsverk tillegges eksisterende deltidsstillinger, slik at omfanget av deltidsstillinger reduseres.

Tabell 4.5.2.2 Netto driftsbudsjett pr. resultatenheter (kr 1.000)

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Forslag 2019	Forslag 2020	Forslag 2021	Forslag 2022
401 Omsorgsdistrikt Moelv	102 967	93 495	94 757	94 757	94 757	94 757
405 Omsorgsdistrikt Nes	220 396	205 200	220 219	222 050	222 328	222 328
407 Omsorgsdistrikt Br.dal	143 676	135 262	136 385	136 385	136 385	136 385
420 Ringsaker avlastningssenter	20 105	17 886	18 214	18 214	18 214	18 214
422 Demensenheten	41 932	42 297	43 208	43 208	43 208	43 208
423 Ringsaker AO-senter	16 496	17 147	19 303	19 603	19 603	19 603
424 Psykisk helse og rustjenester	30 136	33 747	33 404	33 404	33 404	33 404
425 Kommunalmedisinsk senter	33 494	33 859	35 153	35 274	35 274	35 274
449 Pleie- og omsorg - ufordelt	-134 449	-104 220	-120 630	-126 170	-129 307	-132 444

Tabell 4.5.2.3 Drifts- og investeringsbudsjett (kr 1.000)

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Forslag 2019	Forslag 2020	Forslag 2021	Forslag 2022
Driftsutgifter	835 392	670 937	698 207	697 321	694 462	691 325
Driftsinntekter	360 639	196 264	218 194	220 596	220 596	220 596
Netto driftsutgifter	474 753	474 673	480 013	476 725	473 866	470 729
Investeringsutgifter	39 848	69 250	15 200	47 200	71 500	223 500
Investeringsinntekter	0	0	0	0	0	0
Netto investeringsutgifter	39 848	69 250	15 200	47 200	71 500	223 500

4.5.3 Behovsvurderinger

Dette kapitlet er strukturert i fire deler; status, endringer i tjenestetilbudet, framtidige behov og oppsummering.

Status

Befolkning og tjenestebehov

Antall mottakere av helse- og omsorgstjenester totalt i Ringsaker kommune har vist en økning de siste årene. Bruken av institusjonstjenester holder seg relativt stabil. Mottakerne av hjemmetjenester pr. 1.000 innbyggere er i Ringsaker rundt landsgjennomsnittet, men andelen er noe lavere for de over 80 år. Ringsaker kommune har samtidig en høyere andel beboere på institusjon. Andel plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år og eldre har vært stabilt høyere i Ringsaker enn både i landet og kommunene i regionen, selv om andelen i Ringsaker også går noe ned. Landsgjennomsnittet var i 2017 på 17,9 %, mens Ringsaker lå på 20,5 %. Beleggsprosenten på institusjon var i 2017 over landsgjennomsnitt.

Tabell 4.5.3.1 Antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester pr 31.12 (2012-2017)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hjemmetjenester	1 348	1 352	1 355	1 314	1 435	1 495
Aktiverings- og servicetjenester	963	972	991	992	1 019	1 068
Institusjonstjenester	387	340	346	356	340	340

Kilde: SSB/KOSTRA

Det er små forandringer i alderssammensetningen blant brukerne av hjemmetjenesten. Utviklingen viser at tjenesten sykepleie og personlig stell øker, mens praktisk bistand går ned. Dette har vært situasjonen de senere årene. Et annet trekk er at andelen brukere med omfattende og middels stort bistandsbehov øker, blant annet som følge av samhandlingsreformen. Dette gjelder både hjemmetjenester og institusjonstjenester.

I økonomiplanperioden forventes det små endringer i befolknings sammensetningen. Antall innbyggere 80 år og eldre vil øke svakt. Fra 2022 og framover forventes imidlertid en sterkere vekst og ifølge framskrivninger fra SSB vil antall innbyggere som er 80 år og eldre mer enn doble seg fra i dag og fram til 2040.

Tabell 4.5.3.2 Forventet befolkningsutvikling (MMMM) i Ringsaker

	2018	2020	2022	2025	2030	2040
0-17 år	6 962	6 858	6 842	6 776	6 627	6 758
18-49 år	13 603	13 737	13 629	13 468	13 577	13 074
50-66 år	7 665	7 895	8 162	8 415	8 347	7 910
67-79 år	4 283	4 447	4 589	4 754	4 975	5 891
80-89 år	1 336	1 411	1 488	1 760	2 231	2 516
90 år og eldre	302	299	306	315	377	685
Sum alle	34 151	34 647	35 016	35 488	36 134	37 070
Sum 80 år og eldre	1 638	1 710	1 794	2 075	2 608	3 288

Kilde: SSB

Dagens innretning på tjenestene

Ringsaker kommune skiller seg ut fra andre sammenlignbare kommuner ved at en større andel av de samlede utgiftene innenfor pleie og omsorg brukes til institusjonstjenester. Andelen utgifter til institusjon har de siste årene holdt seg tilnærmet konstant.

Tabell 4.5.3.3 Sammenligning pleie- og omsorgstjenester 2017

	Ringsaker	Hamar	Stange	Gjøvik	Landet uten Oslo	Gruppe 13
Andel netto driftsutgifter av totale netto driftsutgifter	32,6	35,5	34,1	31,8	30,9	30,5
Andel utg. til institusjonstjenester	52,0	42,7	40,0	37,1	44,0	42,9
Andel utg. til hjemmetjenester	41,9	54,2	52,2	58,5	50,6	51,6

Kilde: SSB/KOSTRA

KOSTRA-tall for 2017 viser at Ringsaker kommune ligger over landsgjennomsnittet og gruppe 13 i andel driftsutgifter til pleie- og omsorgstjenester av netto driftsutgifter samlet for kommunen. Av utgifter til pleie- og omsorgstjenester bruker Ringsaker en lavere andel til hjemmetjenester sammenliknet med nabokommuner, landet og gruppe 13 og tilsvarende en større andel på institusjonstjenester. For lav innsats i hjemmetjenesten øker sannsynligheten for at brukerne raskere får tildelt institusjonsplasser. Dette underbygger ikke vedtatt strategi om økt forebygging og mestring.

Ringsaker kommune har god dekning av institusjonsplasser sammenliknet med landsgjennomsnitt og kommunene i regionen, men kvaliteten på plassene varierer. Alle har enkeltrom, men fortsatt må noen brukere dele bad og wc. Dette gjelder på Ringsaker bo- og aktivitetssenter, Brumunddal bo- og aktivitetssenter og Sundheimen. Ringsaker kommune har pr. 1.10.2018 totalt 343 institusjonsplasser i sykehjem. Fordeling av plassene er vist i tabellen under.

Tabell 4.5.3.4 Institusjonsplasser i Ringsaker

	Korttid	Langtid	Sum
Omsorgsdistrikt Moelv	12	84	96
Omsorgsdistrikt Nes*	9	55	64
Omsorgsdistrikt Brumunddal	24	93	117
Demensenheten	2	48	50
Kommunalmedisinsk senter	16	0	16
Sum	63	280	343

*Inkludert 15 langtidsplasser på Rusletun

Endringer i tjenestetilbudet

Både på kort og lang sikt er det viktig for kommunen å fokusere på aldersutviklingen i befolkningen. For å lykkes vil det være helt nødvendig å følge opp vedtatt strategi om å prioritere forebygging og mestring, samt bevisst vri tjenestene fra institusjon til hjemmetjenester. Helse- og omsorgstjenesten er i gang med å konkretisere framtidige behov, dimensjonering, innretning og organisering av tjenestene. Økt levealder, bedre behandling av alvorlig sykdom og kortere liggetid i sykehus etter samhandlingsreformen, har bidratt til at flere brukere både i institusjon og hjemmetjeneste har dårligere helsetilstand enn tidligere. Dette betyr at brukerne trenger mer behandling og hjelp enn før. Behovet for korttidsplasser er økende. God tilgang på korttidsplasser er viktig for å kunne drive aktive behandlings- og forebyggende tiltak. En satsing på flere korttidsplasser og avlastningsplasser på bekostning av antall langtidsplasser vil føre til at flere kan få rehabiliterings- og avlastnings-tjenester i institusjon. Det vil gjøre det mulig for flere brukere å bo lengre hjemme, og det kan gis tjenester til flere. En dreining av tjenesten mot større andel korttidsplasser vil samtidig bety en reduksjon av inntektssiden i budsjettet, siden inntekter fra langtidsplasser er vesentlig høyere enn fra korttidsplasser. Dette må samtidig ses i sammenheng med den kraftige økningen det siste året i antall utskrivningsklare pasienter som blir liggende på sykehus etter at de er utskrivningsklare. Flere korttidsplasser vil være med på å avhjelpe denne situasjonen.

Behov for omsorgsboliger og institusjoner

Det er et stort behov for at det bygges nytt sykehjem i Moelv. Ringsaker kommune har innledet samarbeid med Husbanken og NHO Leverandørutviklingsprogram om planlegging av nytt sykehjem som erstatning for dagens sykehjem i Moelv. Det er ført opp 1 mill. kroner til utredning av dette i budsjett 2019. Staten yter investeringstilskudd til bygging av sykehjem og omsorgsboliger gjennom Husbanken. Staten yter tilskudd på 55 % av godkjente anleggskostnader for plass i institusjon. For 2019 gis tilskuddet ut fra en anleggskostnad på maksimalt 3,226 mill. kroner pr sykehjemsplass eller omsorgsbolig. Dette gir en maksimal tilskuddssats på 1,452 mill. kroner pr omsorgsbolig og 1,774 mill. kroner pr. sykehjemsplass. Det er så langt ført opp 325 mill. kroner som en oppstartsbevilgning i perioden 2020-2022. Det må presiseres at dette kun er en delfinansiering, og en vil komme tilbake med mer oppdatert anslag når utredningen om nytt sykehjem er ferdig. Det er også innarbeidet et investeringstilskudd på om lag 128 mill. kroner i 2022.

For å øke tilgjengeligheten av utleieboliger til flere aldersgrupper, samarbeider Ringsaker kommune med Husbanken og private utbyggere/næringsaktører. Kommunen skal ha tildelingsrett til en andel av utleieboligene, mens private står for bygging, forvaltning, drift og vedlikehold mot at Husbanken gir gunstig grunnlansfinansiering. Dette er lettstelte leiligheter, som har tilnærmet omsorgsboligstandard og ved bruk av velferdsteknologi, vil flere være i stand til å bo lengre hjemme.

Habilitering og rehabilitering

Endringer i innretningen av tjenestene stiller større faglige krav til tjenesten. Den enkelte bruker trenger mer behandling og oppfølging og brukere med mer sammensatte lidelser øker kravet til kompetanse. Kommunalmedisinsk senter (KMS) er en godt bemannet enhet med høy kompetanse, som bidrar med faglig veiledning overfor de øvrige enhetene. For å følge opp intensjonene i

overordnet strategi, har kommunalmedisinsk senter og omsorgsdistriktene etablert tverrfaglige inntaksteam, som skal bidra til hverdagsrehabilitering med forebygging og mestring som mål.

Frisklivssentralen er en kommunal helsefremmende og forebyggende helsetjeneste, som driftes av Kommunalmedisinsk senter. Målgruppen er de som har økt risiko for, eller som har utviklet sykdom og trenger oppfølging av helsepersonell til å endre levevaner og mestre sykdom. Frisklivssentralen hadde 150 brukere i hele 2017. Til og med 2. tertial 2018 har frisklivssentralen hatt 82 brukere. Frisklivssentralen har blitt styrket med 1 årsverk rådgiver i budsjett 2019.

Tjenester innenfor psykisk helse og rus

I 2017 ble kommunen ansvarlig for akutt plasseringer av psykisk syke og rusavhengige med store funksjonsnedsettelse som ikke kvalifiserer for innleggelse i sykehus. Det ble etablert 3 plasser ved Brumunddal bo- og aktivitetssenter. Det viste seg imidlertid raskt at disse plassene i svært liten grad ble benyttet til akutt plasseringer, men av rusavhengige med stort behov for skjerming og omsorg i perioder. Plassene ble avvirket og i stedet etablert i nytt botiltak med 4 plasser for rusavhengige utenfor Moelv. Dette er et døgntilbud med bemanning. Kommunens ansvar for akuttinnleggelse blir i varetatt innenfor eksisterende botiltak ved behov.

Enheten for psykisk helse og rustjenester har det siste året merket en sterk økning av unge brukere mellom 18 og 35 år. Mange har utfordrende og sammensatte behov og involverer mange instanser i hjelpeapparatet. Brukerne er lite stabile og forutsigbare, og det må tilrettelegges individuelt for den enkelte.

Tjenester innen demensomsorg

Antall eldre i befolkningen øker, og det samme gjelder antall personer med demens. Samtidig diagnostiseres stadig flere yngre personer med sykdommen. Etterspørsel etter spesialkompetansen som finnes i demensenheten er svært stor, og enheten gjennomfører veiledning i hele pleie- og omsorgstjenesten. Enheten håndterer kommunens samarbeidsavtale med Nasjonalforeningen for folkehelsen om prosjekt «*Demensvennlig samfunn*», og har ansvar for gjennomføring og koordinering. Styrkingen av dagtilbudet for demente er viktig for at personer med demens kan bo lengst mulig hjemme og ha et aktivt liv.

Tjenester til ressurskrevende brukere

Det blir flere unge innbyggere med fysisk funksjonshemming og psykisk utviklingshemming som har behov for leiligheter i bofellesskap med døgnbemanning. Disse innbyggerne mottar i dag ulike kommunale tjenester kombinert med pårørendeomsorg. Dette er personer som er født i 2001 og tidligere, og som i løpet av neste fireårsperiode blir 18 år. I samarbeid med private utbyggere er det i 2018 etablert 6 leiligheter for personer med utviklingshemming med tilvinningsavtale i Byporten sør i Brumunddal. Videre er det tatt i bruk 2 nye bofellesskap i Moelv med til sammen 8 plasser i Storgata og Parkvegen.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er en statlig øremerket ordning. Denne skal sikre gode tjenester til tjenestemottakere med store behov. For året 2018 vil kommunene få kompensert 80 % av egne netto lønnsutgifter til pleie- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt på 1,32 mill. kroner. Det er ført opp 115,965 mill. kroner i tilskudd i 2019. Dette er en prisjustering av budsjett 2018 på 2,8 % og en økning i forventet tilskudd på 11,858 mill. kroner. Tilskuddet forventes å øke med ytterligere 2,4 mill. kroner fra 2020.

Tjenester for døve/hørselshemmede og døvblinde

For å ivareta behovene til døve/hørselshemmede og døvblinde i Innlandet har det vært ytre ønsker om å få opprettet en interkommunal rådgivningstjeneste for døve/hørselshemmede og døvblinde. Ringsaker kommune ivaretar dette blant annet gjennom egne hørselskontakter i omsorgsdistriktene,

hjelpemidler gjennom KMS og hjelpemiddelsentralen. Det arbeides kontinuerlig med økt kompetanse om hørselshemmedes behov i alle deler av organisasjonen.

Dagtilbud for personer med funksjonshemming

Etterspørselen etter arbeids- og opplæringstilbud for personer med funksjonshemming er fortsatt økende. Noe av årsaken til dette er at terskelen for å komme inn i varig tilrettelagte arbeidsplasser er blitt høyere. Dette har medvirket til at det er få personer med funksjonshemming som sysselsettes av Providor i Ringsaker og Mjøsanker på Hamar. Det er viktig at kommunen har sysselsettings- og aktivitetstilbud til yrkeshemmede ungdommer når de har fullført rettighetsfestet tilbud i videregående skole. Dette har en viktig funksjon i forebygging av psykiske lidelser, atferdsvansker og somatiske lidelser. Det er viktig å skifte arena mellom hjem, arbeid og fritid. AO-senteret er en god bidragsyter til å utvide brukernes sosiale nettverk.

Rekruttering og kompetansebehov

Økt vekt på forebygging og mestring, samt omstillingen i helse- og omsorgstjenestene gir behov for faglig spesialisering. Det er også behov for nye faggrupper og mer tverrfaglig samarbeid i tjenestene. Selv om kompetansen i helse- og omsorgstjenesten har bedret seg de siste årene, er fremdeles hver fjerde ansatt uten formell utdanning.

Tabell 4.5.3.4 Kompetanse i pleie og omsorg i % (2010-2016, unntatt 2015)

	2010	2011	2012	2013	2014	2016
Med høyskole/universitetsutdanning	28	29	30	32	32	32
Med fagutdanning fra videregående skole	43	42	43	42	43	41
Uten fagutdanning	29	29	27	26	25	26

Kilde: SSB/KOSTRA

Det kan være vanskelig å rekruttere fagutdannet personell, særlig sykepleiere. Kommunen konkurrerer med andre kommuner og sykehusene. Det er også ønskelig å øke andelen menn i tjenesten.

Den faglige utviklingen og kravene til tjenesten gjør det nødvendig med kontinuerlig opplæring og kompetanseheving. Det arbeides med å tilrettelegge godt for at alle ansatte skal få anledning til å benytte sin kompetanse, samt få formell kompetanseheving og faglig oppdatering ved hjelp av ulike verktøy. Det er behov for å jobbe enda mer målrettet og strategisk med kompetanseutvikling og rekruttering til helse og omsorg. Det skal derfor utarbeides en strategisk kompetanse- og rekrutteringsplan for tjenesten.

Helse- og omsorgstjenestene er avhengige av godt og strukturert lederskap. Ledere på ulike nivå i organisasjonen skal vise vei, skape gode holdninger og faglig utvikling, følge opp ansatte og arbeidsmiljøet og sørge for god ressursutnyttelse og økonomistyring. For å styrke lederens kompetanse er det i 2016-2018 gjennomført en treårig modulbasert formell lederutdanning for 40 ledere i samarbeid med Høgskolen i Innlandet, Ressurscenter for omstilling i kommunene og Fagakademiet. Utdanningen har fått svært positive tilbakemeldinger fra deltakerne. Det er også gjennomført en evaluering som undersøkte hvilke effekter som kan ses på organisasjonsnivå av den gjennomførte utdanningen. Også her fremkom positive resultater.

Framtidig behov

Heltidskultur

Den 15.12.2010 vedtok kommunestyret i sak 88/2010 tiltak mot ufrivillig deltid. Hovedtariffavtalen legger også til grunn at det som hovedregel skal tilsettes i hel stilling, og at det skal utarbeides retningslinjer med formål om å øke antall heltidstilsatte. De sentrale parter i KS-området ble gjennom «Heltidserklæringen» i september 2015 enige om at heltid er viktig for arbeidsmiljø,

effektivitet og kvalitet i tjenesten, og anmodet partene lokalt i hver kommune om å arbeide for heltidskultur. Arbeidet med omlegging av turnuser er i gang, og medfører et økt antall heltidsstillinger. Dette arbeidet videreføres.

Utstyr – ny teknologi

De senere årene er det startet prosesser for å fornye en del medisinsk utstyr og inventar. Innenfor enhetenes økonomiske rammer er det begrensede muligheter til å holde tritt med behovet for å modernisere utstyr og ta i bruk ny teknologi. Det er ført opp 1,750 mill. kroner årlig i økonomiplanperioden til innkjøp av inventar, utstyr og omsorgsteknologi.

De nye digitale alarmene kan utvides til trygghetspakker og vil danne plattform for videre utvikling og innføring av sensor- og sporingsteknologi i tjenesten. Det er videre etablert nettilgang i alle sykehjem. Kommunen har tatt i bruk videokonferanseutstyr i tjenesten. Slikt utstyr kan bidra til å effektivisere behandling av enkeltpasienter og grupper av brukere, kompetanseoverføring, opplæring og administrativt samarbeid mellom enheter i og utenfor kommunen.

I 2019 vil det fokuseres på å sikre en tryggere hverdag for ansatte og pasienter i avdelinger med utfordringer i form av uro og utagerende atferd. Dette kan løses ved å implementere ny teknologi i form av sensorteknologi, lokaliseringsteknologi, låsesystemer og en bedre løsning for varsling, både for pasienter og ansatte. Det er innført mobilt fagsystem for nettbrett og mobil i alle enheter og erfaringene er positive. Dette verktøyet gir større pasientsikkerhet og forenkler de ansattes arbeidssituasjon.

Organisasjonstilpasninger

Helse- og omsorgstjenestene skal ha en intern organisering og struktur som sikrer at pasientene og brukerne får helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet. Brukerne skal ha god tilgang på nødvendig kompetanse, og som det er helhetlige og koordinerte, jf. statlige føringer i: Meld. St. 26 (2014 – 2015) *Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet*, Meld. St. 29 (2012-2013) *Morgendagens omsorg*, samt vedtatt overordnet strategi for helse- og omsorgstjenestene. For å følge opp disse føringene ble det vedtatt å etablere en felles enhet for tjenestetildeling og samordning. Enheten ble etablert 2.5.2018. Som følge av blant annet dette må det foretas nødvendige organisasjonstilpasninger i de øvrige tjenestene. Dette beskrives i egen sak til kommunestyret.

Oppsummering av tiltak i 2019 og fremover

Den overordnede strategien som ble vedtatt i 2012 og revidert i 2018, skal bidra til å vri tjenestene over til mer aktiv deltakelse og mestring. De nærmeste årene må det arbeides med å styrke og tilpasse driften til de behov som framtidens brukere har, de krav som den faglige utviklingen setter og de overordnede målsettingene som kommunen har for tjenesten.

I 2019 og framover skal følgende områder følges opp innenfor pleie- og omsorgstjenesten:

- For å sikre helhetlige og samordnede tjenester, og for å følge opp etablering av felles enhet for tjenestetildeling, foretas nødvendige organisasjonstilpasninger i helse- og omsorgstjenestene.
- Utarbeidelse av ny overordnet kompetanse- og rekrutteringsplan.
- Det arbeides videre med systematisk internopplæring for å videreutvikle de ansattes kompetanse knyttet til journalføring og dokumentasjon.
- Det skal fremskaffes flere boliger i kommunen i samarbeid med private utbyggere/næringsaktører. I samarbeid med Husbanken utredes ulike løsninger for bygging av boliger for utviklingshemmede og andre målgrupper, hvor kommunen skal ha tildelingsrett til en andel av boligene.
- Iverksette tiltak for å systematisere og koordinere samarbeidet med frivillige i helse- og omsorgstjenesten i tråd med vedtatt helhetlig plan for frivilligheten i Ringsaker kommune, jf.

k.sak 62/2018. I den sammenheng vurderes løsning for en frivillighetskoordinator innenfor gjeldende ramme.

- Det satses på å videreutvikle kommunens dagaktivitetstilbud.
- Det arbeides for innføring av heltidskultur i helse og omsorg. Antall ansatte som jobber deltid skal reduseres.
- Utrede nytt sykehjem i Moelv i samarbeid med Husbanken og NHO Leverandørutviklingsprogram.
- Det skal fremskaffes nye lokaler i Brumunddal til AO-senteret.

4.5.4 Resultatmål – styringskort

Fokusområder og indikatorer	Målemetode/kilde	Mål
Brukere		
Tjenester tilpasset brukernes behov		
Tilfredshet med tjenestene	Brukerundersøkelse	5,0
Kvaliteten på tjenestene	Brukerundersøkelse	5,0
Andel med fagutdanning i forhold til bemanningsplanen	Pr. 30.4, 31.8, 31.12	100 %
Andel korttidsplasser/avlastningsplasser i institusjon	Årlige antall liggedøgn	20 %
Andel gyldige enkeltvedtak	Pr. 30.4, 31.8, 31.12	100 %
System for internkontroll, bruk av Iplos og Profil	Pr. 31.12	100 %
Dialog med brukerne		
Tilfredshet med samarbeid og medvirkning	Brukerundersøkelse	5,0
Tilfredshet med informasjon	Brukerundersøkelse	5,0
Medarbeidere		
Engasjement og kompetanse		
Brukernes tilfredshet med ansattes engasjement og kompetanse	Brukerundersøkelse	5,0
Ansattes tilfredshet med engasjement og kompetanse	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Læring og fornyelse		
Ansattes tilfredshet med læring og fornyelse	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Medarbeiderskap	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Organisasjon		
Arbeidsmiljø		
Ansattes tilfredshet med arbeidsmiljø	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Ansattes stolthet over egen arbeidsplass	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Sykefravær	Visma HRM (Ansatt)	Ind.
Ledelse		
Ansattes tilfredshet med ledelsen	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Ledelse (et samlet resultat av andre ind.)		5,0
Økonomi		
Økonomistyring		
Avvik i % hittil i år, regnskap ift. budsjett	Regnskap/budsjett	0 % +
Avvik i %, årsprognose ift. budsjett	Regnskap/budsjett	0 % +

Tabell 4.5.4.1 Resultatmål for sykefravær

	Mål
401 Omsorgsdistrikt Moelv	8,0 %
405 Omsorgsdistrikt Nes	8,0 %
407 Omsorgsdistrikt Brumunddal	8,0 %
420 Ringsaker avlastningssenter	6,0 %
422 Demensenheten	6,0 %
423 Ringsaker AO-senter	6,0 %
424 Psykisk helse og rustjenester	6,0 %
425 Kommunalmedisinsk senter	6,0 %

4.5.5 Standardendringer og nye driftstiltak

Nedenfor gis en oversikt over hvilke driftstiltak som er innarbeidet i enhetenes budsjetttrammer for 2019.

401 Omsorgsdistrikt Moelv

Styrking av hjemmetjenesten

Enheten styrkes med 1,2 mill. kroner tilsvarende 1,8 årsverk for daglig å øke med en kveldsvakt og to dagvakter på helg. Dette for å øke kapasiteten til hjemmetjenesten slik at de kan håndtere flere og mer krevende pasienter.

Økte utgifter til driftskontoen BPA

Driftskontoen på BPA-ordningen styrkes med kr 253.000 som følge av at antall brukere og omfanget av vedtakene har økt siden kommunene overtok ordningen i 2013.

Overført ansvaret for transport til AO-senteret

I forbindelse med håndteringen av det rettede kuttet på 1 mill. kroner på Pleie og omsorg effektiviseres transportordningen til/fra AO-senteret, fra bruk av drosje til å drifte transportordningen selv med egne sjåførere. Enheten avgir kr 780.000 til AO-senteret tilsvarende utgiftene knyttet til denne ordningen.

405 Omsorgsdistrikt Nes

Økte utgifter nytt bofellesskap Byporten sør

Enheten styrkes med 13,1 mill. kroner til opprettelse av bofellesskapet for seks unge mennesker med funksjonshemming i Byporten sør.

Økt ramme langturnus

Innføring av langvakter på helg i en turnus gjør at turnusen blir 0,3 årsverk større enn opprinnelig turnus. For å kunne igangsette heltidsvalget ved tre nye bofellesskap styrkes enheten med kr 417.000.

Overført ansvaret for transport til AO-senteret

I forbindelse med håndteringen av det rettede kuttet på 1 mill. kroner på Pleie og omsorg effektiviseres transportordningen til/fra AO-senteret, fra bruk av drosje til å drifte transportordningen selv med egne sjåførere. Enheten avgir 1,44 mill. kroner til AO-senteret tilsvarende utgiftene knyttet til denne ordningen.

Driftsutgifter bofellesskap Storgata 44

Det nye bofellesskapet i Moelv tilføres kr 229.000 til driftsbudsjett.

407 Omsorgsdistrikt Brumunddal

Overført ansvaret for transport til AO-senteret

I forbindelse med håndteringen av det rettede kuttet på 1 mill. kroner på Pleie og omsorg effektiviseres transportordningen til/fra AO-senteret, fra bruk av drosje til å drifte transportordningen selv med egne sjåførere. Enheten avgir kr 340.000 til AO-senteret tilsvarende utgiftene knyttet til denne ordningen.

Styrking av hjemmetjenesten

Enheten styrkes med 1,2 mill. kroner for å håndtere det økte antall brukere i hjemmetjenesten som er blitt mer komplekse og krevende de siste årene. Enheten får tilført 1,8 årsverk helsefagarbeider.

423 Ringsaker AO-senter

Reduserte transportkostnader

Transport av brukere til og fra AO-senteret vil fra 2019 bli organisert av enheten. Enheten får derfor overført til sammen 2,56 mill. kroner fra omsorgsdistriktene. Ved å endre transportordningen fra å benytte drosje til å utføre kjøringen selv forventes det en årlig besparelse på 1 mill. kroner. Det opprettes 2 årsverk i budsjett 2019 for å håndtere transporten.

Husleie

Det er ført opp kr 300.000 til å dekke husleie for AO-senteret i de leide lokalene i budsjett 2019. Helårseffekt er kr 600.000.

449 Pleie og omsorg ufordelt

Aktivitetstilbud for hjemmeboende demente

For at flere personer med demens skal kunne bo hjemme så lenge som mulig og ha et aktivt liv er et dagaktivitetstilbud et viktig bidrag. Aktivitetstilbudet skal være i tråd med Rundskriv 1-5/2007 Aktiv omsorg. Demensomsorgen er styrket med 1 mill. kroner i budsjett 2019

Tilskudd til nye dagplasser for demente

I budsjett 2019 forutsettes det at det mottas tilskudd som dekker 50 % av kostnadene knyttet til opprettelsen av nye dagaktivitetsplasser for hjemmeboende demente i henhold til Prop. 1 S (2018-2019). Det er innarbeidet et tilskudd på kr 500.000 i budsjett 2019.

Økte utgifter til bredbånd og TV i sykehjem

Omleggingen til trådløst nett og kollektive bredbåndstjenester ved alle bo- og aktivitetssentrene medfører en økt utgift på 1 mill. kroner som er innarbeidet i budsjett 2019.

Økt tilskudd til ressurskrevende tjenester Byporten sør

Det anslås at brukerne som flytter inn i det nye bofellesskapet i Byporten sør i Brumunddal genererer et tilskudd til ressurskrevende tjenester på 7,252 mill. kroner.

4.5.6 Investeringstiltak

Inventar og utstyr (prosjekt 53703)

Det er ført opp 1,75 mill. kroner pr. år i økonomiplanperioden til å dekke framtidige behov for større inventar- og utstyrsanskaffelser og andre utgifter av investeringsmessig karakter innenfor pleie og omsorg. Dette omfatter bl.a. velferdsteknologi og IKT. Rådmannen vurderer til enhver tid behovet for mindre investeringer, utbedringer og større inventar- og utstyrsanskaffelser.

Investeringer VO 40 ufordelt (prosjekt 60750)

Det er ført opp kr 750.000 pr. år i økonomiplanperioden til diverse tiltak av bygningsmessig art innenfor pleie og omsorg.

Nytt sykehjem i Moelv (prosjekt 60805)

Det er ført opp 1 mill. kroner i 2019 til utredning av nytt sykehjem i Moelv. I perioden 2020-2022 er det ført opp til sammen 325 mill. kroner til bygging av nytt sykehjem.

Utbedring av 26 postkjøkken (prosjekt 60806)

Det er ført opp 2 mill. kroner pr. år i økonomiplanperioden 2019-2022 til utbedring og oppgradering av postkjøkken.

Carporter til hjemmetjenesten (prosjekt 60807)

Det er ført opp kr 700.000 i både 2019 og 2020 til bygging av carporter til hjemmetjenesten.

Ventilasjonsaggregater bo- og aktivitetssenter (prosjekt 60808)

Det er ført opp 3,5 mill. kroner i 2019 til skifte av ventilasjonsaggregater ved Brumunddal bo- og aktivitetssenter, og reetablering av kjøling på eksisterende aggregater ved Nes bo- og aktivitetssenter.

Utbedring/oppgradering av sykehjem (prosjekt 60916)

Det er ført opp 1 mill. kroner pr. år i økonomiplanperioden til utbedring og oppgradering av sykehjem.

Bygging av omsorgsboliger (prosjekt 60917)

Det er ført opp 4,5 mill. kroner i 2019. Totalt er det bevilget 99,5 mill. kroner til de nye omsorgsboligene ved Tømmerli.